

MALI I STRANINI

Mala pošta

Sretan Božić i Novu Godinu

svim svojim čitateljima, pretplatnicima, saradnicima i povjerenicima,
želi

MALI ISTRANIN

*

Knjiga vrijedna svake preporuke. Naš vrijedni suradnik i mnogo zaslužni prijatelj, poznati enigmata g. Šime Fučić, izdao je knjigu »Zagonetke za mlade«, koju smo već u prošlom broju našega lista objavili.

Moderni odgajatelji mladeži polažu naročitu važnost na gonetanje. I pravom, jer se gonetanjem oštiri um i bistri pamet. U našem narodu pitalice su i zagonetke mnogo cijenjene i one sačinjavaju, uz narodnu pjesmu i priču, jedan od vrlo važnih dijelova narodnog duševnog blaga. Možemo bez pretjerivanja reći da je baš to gonetanje, koje je u našem narodu veoma uobičajeno jedan od glavnih razloga duhovitosti i bistrine, kojom se naš narod odlikuje.

Sretna je zato bila zamisao gosp. Fučića da i naše najmlađe zainteresira za tu vrst narodnoga blaga, koje se danas u formi enigmatike i u intelektualnim krugovima mnogo goji.

Knjiga »Zagonetke za mlade« dobro će doći i odgojiteljima i mladeži, koja će u njoj naći ugodne zabave i rasonode, a ujedno, sve od šale oštriti pamet i bistriti um.

Cijena je knjizi 15.— Din, a naručuje se kod autora g. Šime Fučića, Zagreb, Osn. škola Sv. Duh.

Knjigu najtoplije preporučamo.

Maturanti hrvatske gimnazije u Pazinu god. 1914. bili su ovi: Bokatić Antun, Bolonić Petar, Debeljuh Josip, Grbin Ivan, Jadrošić Josip, Jakac Josip, Jugovac Josip, Jurdana Pavao, Metlika Svetko, Stihović Vjekoslav, Šverko Ivan, Tomazin Matej i Vrišer Rudolf. Neposredno nakon mature planuo je svjetski rat i oni su se raspršili da se nikada više ne sastanu. Jedan od njih, veleč. Josip Jadrošić sada župnik u Loparu na Rabu želio bi uspostaviti vezu s njima, pa moli svakoga tko znađe naslov kojega od njih, da mu ga javi.

* * *

ZA GOLI ŽIVOT, savremena drama iz života istarskoga naroda biti će za najkraće vrijeme rasprodana, jer još imade samo nekih desetak komada. Tko ju od naših prijatelja nije još naručio neka je odmah naruči, jer se poslije nikada više ne će moći knjigu dobiti, budući da se u knjižarama nije uopće prodavala. U toj je knjizi, koja je bila nagrađena na natječaju MHKD kao najbolja pučka gluma vanrednom snagom prikazana, bez uljepšavanja i bez mnogo fraza, divovska borba našega naroda u Istri za opstanak na rodnoj grudi, za goli život. Cijena joj je Din 20.— a može se dobiti u našem uredništvu.

MALI ISTRANIN

GOD. VIII ZAGREB, PROSINAC ŠKOL. GOD. 1936/37 BR. 4

Peričina laž

Izletjevši iz kuće kao iz puške, Perica se zaletio po glatkom zamrznutom asfaltu i odsklizao se desetak metara u daljinu kao strijela. To mu je bio najveći užitak na putu u školu ili iz škole.

Istina, ponekad bi zbog toga izvukao grdnih batina, jer se je znalo dogoditi, da bi izgubio ravnotežu i ljosnuo u blato, koliko je dug i širok, no danas je bilo sve zaleđeno, pa je u najgorem slučaju mogao sjesti na tvrdo.

Dobro umotan, s toplim rukavicama i debelim kaputom na sebi nije zime uopće osjećao. Postajkivao je pred izlozima i divio se darovima, koje će Božić za dva dana donijeti i u njegovu kuću. Sutra je Badnjak, danas je posljednji dan škole, još će izdržati tih nekoliko sati, a onda: eh, veselja! Božić će mu sigurno donijeti skizaljke, saonice ili čak i skije, pa da vidiš radosti!

Idući tako s torbom na leđima opazi na jednom nekakav šareni papir, koji mu zašušti pod nogama. Prigne se, pogleda bolje, diže ga i ima što vidjeti: Prava pravcata stotinjarka!

Sto dinara!

No, to je bila sreća! On, mali Perica, pa ima sto dinara u džepu.

Drugi bi ih dječak žurno strpao u džep i odmaglio kao da ga vile nose. Perica je zastao, okrećući se na sve strane, da vidi ne traži li netko tih sto dinara. Bože moj, nije mogao vjerovati, da bi netko izgubio sto dinara, a da ih ne bi tražio. Stajao je tako Perica iznenađen i začuđen, okrećući među prstima šuštavu stotinjarku, ne znajući što da s njome započne. Ljudi su prolazili mimo njega, nitko ga nije ni pogledao i Perica ne znajući što bi strpa lijepo novac u džep i prosljedi dalje u školu.

»Bit će ih izgubio kakav gospodin, kad ih uopće ne traži«, mislio je u sebi, neprestano šušajući stotinjarkom u džepu.

I stane razmišljati što da započne s tolikim novcem. Na zidu je visio veliki plakat. U kinu se daje krasan komad. Valja da ga ide pogledati. Uzet će kartu za 6 dinara, a još će mu ostati 94 dinara. Čitavo bogatstvo.

Nedaleko škole bila je knjižara. U izlogu su bile poredane krasne slikovnice. Kupit će jednu. I u slastičarnu će poći, dakako! Bože moj sve će si to moći priuštiti a još će mu uvijek ostati novaca. Baš je sretan! Aha, pa i nogometnu loptu bi mogao kupiti. On je strastven nogometaš. U dane kad nema škole skače po cijeli dan i nagoni se za loptom. Neki mu čak prorokovaše da će biti nova nogometna zvijezda.

I brojeći u sebi, što će sve kupiti za tih sto dinara izračuna da bi za sve ono što bi želio trebao ne sto, nego hiljadu dinara.

»Teško je biti bogat«, uzdahne konačno u sebi. »Sad vidim koliko briga imadu bogataši...«

U tim mislima uđe u školu.

Učiteljica je pričala o Božiću, koji nosi darove dobroj djeci, ali nije propustila pripovijedati i mnogo žalosnih stvari. Imade mnogo siromašne djece, koja stanuju po podrumima i tavanima, bez tople odjeće i obuće, bez igračkaka, a često i bez kruha. Roditelji im se muče, mnogi su bez zaposlenja, pa nemaju čime kupiti niti najnužnije za život.

Takvoj djeci moramo pomoći mi, koji imamo.

Perica je sjedio, slušajući samo jednim uhom ono što je učiteljica pričala. Neprestano je premetao po žepu stotinjarku. Njegove su misli bile daleko. Nogometna lopta, krasna slikovnica, kino, slastičarna, igračke iz bazara, sve mu se je to vrzlo po glavi.

Zvono je zazvonilo. Škola je svršila.

Perica pograbi torbu, obuče kaput i pobježe van.

Nije mu bilo ni na kraj pameti, da pođe kući. Običi će još one najljepše ulice grada, pregledati sve izloge i izabrati ono što mu se bude najviše svidjelo. Ta u žepu mu je šuštalala stotinjarka...

»Oho, Ivice, što ti tu radiš?«, začudi se najednoć, ugledavši svog školskog druga malog Ivicu Neveselića, koji je bez kaputića, sav plav od zime, drhturio na ulazu u neko dvorište.

»Čuvam pokućstvo«, reče Ivica žalosno.

Perica baci pogled na to »pokućstvo«. Jedan krevet, nekoliko krpa na njemu, dva stolca, jedan sanduk, nekakav klimavi stol i to je bilo sve »pokućstvo«, koje je Ivica čuvao.

»A zašto nijesi danas došao u školu, ti lijenčino?« upita Perica. Ivica ga žalosno pogleda.

»Pa zar ne razumiješ što ti kažem: moram čuvati pokućstvo!«

»A gdje ti je majka?« upita ponovno Perica.

»Našla je negdje dvorbu i ne će je biti prije dva sata popodne.«

»A otac?«

»Pošao je da traži stan. Već je skoro godinu dana bez posla, pa nijesmo mogli platiti stana. Gazda nas je izbacio na ulicu i evo sada smo ovdje na ovom dvorištu. Otac je pošao da nađe kakvu god rupu kamo će nas spremi da ne promrzemo na zimi pod vedrim nebom.«

»Jesi li već objedovao?«

Ivica se turobno nasmije.

»Objedovao? Ne znam ti ja što je to objed. Sinoć sam pojeo komad kruha, što ga je majka donijela s dvorbe, a sad čekam dok dođe pa možda donese štogod.«

Perica se strese.

Bože, ovaj njegov drug Ivica nije od sinoć ništa jeo, na ulici je bez kaputića, nema stana ni krova nad glavom, drhturi od zime, majka mu se muči, otac traži kakvugod baraku, kamo bi sklonuo sebe majku i dijete, a on — Perica — imade sto dinara u džepu i misli samo na nogometnu loptu, na slastičarnu, na kino, na bogate slikovnice...

Ne! Svih će sto dinara dati Ivici Neveseliću.

I već htjede da izvadi novac iz džepa, pa da mu ga dađe, ali se sjeti nečega. Oko njih se skupili ljudi, sažalno su promatrali Ivicu, pitali ga gdje su mu roditelji, neki su psovali i osuđivali kućevlasnika, drugi ga uzimali u zaštitu i bila je čitava rasprava.

Da mu sada dađe sto dinara, svi bi se korenuli i sumnjivo ga pogledali. Nitko ne bi vjerovao, da on, tako malen dječak, imade sto dinara u džepu. »Sigurno ih je negdje ukrao«, rekli bi. »To nijesu čisti poslovi«.

I Perica opet spusti stotinjarku u džep. Ostavi Ivicu i otrči da će kući, ali se nakon stotinjak koraka ponovno u trku povрати, noseći u ruci stotinjarku i reče naglo, zasopljeno:

»Evo, Ivice, onaj gospodin, što je zašao iza ugla šalje ti sto dinara! Da imaš za Božić! Ti i tvoj siromašni otac«.

I rekavši to pruži Ivici nadenu stotinjarku, okrene se i odjuri.

Ljudi su se čudili.

»Baš je plemenit onaj gospodin«, rekli su, a nitko nije od njih znao, tko je taj gospodin i kako izgleda.

»To je pravo dobročinstvo«, reče jedan. »Dade, a ne će da mu se znade ime. Drugi bi to odmah rastrubio po svim novinama. Neka se znade kako je on tobože plemenit i kako je dao jednom siročetu čitavih sto dinara...«

Ljudi su i dalje raspravljali, a Perica se vraćao sretan kući.

To nije lijepo, reći ćete vi. Perica je lagao. A lagati se ne smije.

Ne! Perica je rekao, da to šalje jedan gospodin.

A meni se čini, da je to uistinu poslao jedan gospodin. Jedan veliki gospodin. Od koga nema većega. A to je sam Gospodin Bog, koji u sve božićne dane mudrom svojom rukom dijeli dobročinstva na sve strane, nosi radost u svačije srce, a naročito u srea dobre djece...

E. R-é

NARODNE PITALICE

1. U vatri mokro, u vodi suho.
2. Što prede bez konca?
3. Cijeli dan ide, iz kuće ne izlazi.
4. Ima šest nogu a hoda na četiri.
5. Što putuje bez nogu?
6. Što se nije rodilo, a kršteno je?
7. Ima glavu i jednu nogu.
8. Kad se može voda u rešetku nositi?
9. Puna škola đaka, a od nikud vrata.
10. Što bez ruku i nogu obiđe cijeli svijet?

(Odgovore vidi na str. 58)

25 godišnjica otkrića južnog pola

Dana 14. prosinca 1911. otkrio je norveški istraživač Amundsen najjužniju točku kugle zemaljske, južni pol.

Borba za otkriće južnoga pola bila je ogorčena i puna strahota.

Dva su se velika istraživača natjecala tko će prvi od njih ubrati slavu i priznanje, da mu je uspjelo svladati sve poteškoće, probiti se kroz hiljade i hiljade kilometara vječnoga snijega i leda i zabosti na najjužniju točku kugle zemaljske zastavu svoga naroda.

Jedan je bio Robert Falcon Scott, Englez. Drugi je bio Roald Amundsen Norvežanin.

Dne 1. lipnja 1910. isplovio je iz londonske luke brod »Terra nova« i na njemu kapetan Scott sa 32 momka posade, s 19 malih konja i 33 psa. s instrumentima za mjerenje i istraživanje i s hranom za nekoliko godina

Kapetan Scott u svojoj kolibici u snijegu i ledu na južnom polu.

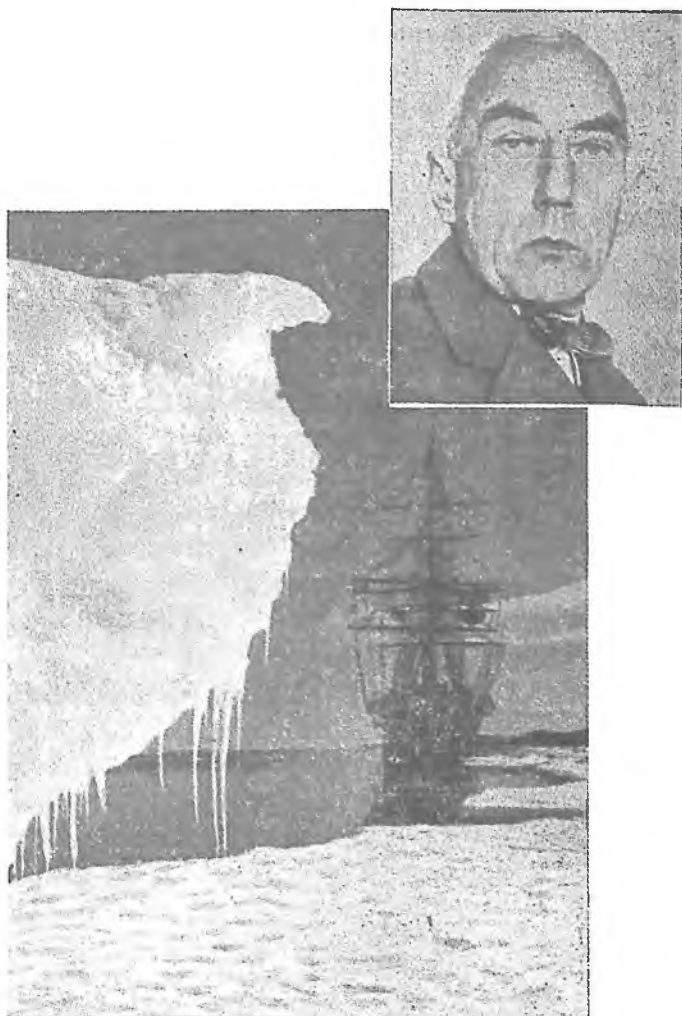
unaprijed. Krenuo je, ispraćen poklicima hiljada ljudi, da bude prvi čovjek, koji će stupiti nogom na južni pol.

Dne 3. srpnja krenuo je pak iz norveškog glavnog grada Christianie (sada se zove Oslo!) drugi jedan brod, imenom »Fram«, a na njemu kapetan Roald Amundsen. Nitko nije znao kuda se brod otputio. Istom kad je stigao na otok Madeiru poslao je u svijet telegram: Amundsen kreće da osvoji južni pol i utakne u nj norvešku zastavu.

I sada je nastalo gorčivo natjecanje dvaju slavni istraživača. Tko će prvi prispjeti na cilj?

Godinu i po dana probijali su se slavni istraživači svaki sa svoje strane kroz vječni snijeg i led, sa saonicama i psima, promrzli i izmučeni za dugih noći, koje traju šest mjeseci, bez svijetla, bez sunca.

Scott se je prevario. Konji su u vječnom snijegu i ledu brzo smaknuli. Morao ih je pobiti i sam sa četiri čovjeka vući saonice. Od njegove pratnje jedan je za drugim zaostajao. Samo jedan krivo usmjereni korak značio je smrt i propast u provaliji, koja bi se zatvorila, da se nikad više ne otvori. Nigdje komadića zelenila, nigdje kopna, svuda vječna bijela tišina, led, led i led.

Amundsen na Južnom polu.

Amundsen je bio bolje sreće. On je odveo sa sobom vješte pse, koji su vukli saonice. Kad bi jedan uginuo bacio bi ga za hranu drugima i tako se je probijao naprijed. U izvjesnim udaljenostima sagradio bi od leda kolibice, dobro ih učvrstio i u njima bi ostavljao hrane i ogrijeva, da mu budu od pomoći, kada se bude vraćao natrag.

Dne 14. prosinca 1911. nakon dugog i mučnog puta kroz led i snijeg kroz bure i sniježne vijavice, stigao je konačno Amundsen na južni pol. Lice mu je bilo izgrebano od ledenih iglica, sama jedna rana. Dovukao je kamenje, podigao gomilu od leda i dignuo visoko norveški barjak, koji je veselo zalepršao na mjestu kamo nikada prije toga nije stupila čovječja noga.

Nakon toga se sa svojih pet ljudi stao vraćati. Umalo što nije zabudio. Spasile ga polomljene skije, koje je na putu bio bacio u snijeg. One su mu pokazale pravi put. Da njih nije bilo, bio bi zabudio i nikada se više ne bi bio vratio kuć.

U isto vrijeme probijao se naprijed sa svoja tri čovjeka, drugim jednim putem Englez Scott. Patnje su njihove bile nadčovječne, ali radilo se o časti engleskoga naroda i nije se smjelo natrag.

Mjesec dana dulje trajao je njegov put kroz taj bijeli pakao. Končno je dne 18. siječnja 1912. stigao i on na pol. Kako li je strašno bilo njegovo iznenađenje, kada je nakon tolikih muka i napora opazio da ga je veliki Norvežanin pretekao. Na točki gdje je bio južni pol vijala se norveška zastava. Evo kako to opisuje Scott u svom dnevniku . . . »dogodilo se ono najbolnije i najstrašnije, što mi se moglo dogoditi. Norvežanin nas je pretekao. Amundsen je stigao prvi na južni pol. Čemu toliki naši napori, čemu tolike strašne muke naše. Vraćamo se natrag. Strah me je toga povratka«.

Scottov povratak bio je užasan. Nakon mjesec dana putovanja po ledu od silnih je muka i napora poludio jedan od njegovih drugova. Nakon drugog mjeseca umro mu je drugi drug. Glad, studen i umor, iscrpli su ih.

S još dva druga vraćao se izmučen i iscrpljen natrag, noseći na leđima aparate. Još su bili udaljeni samo 120 kilometara od svoga broda.

U četvrtak dne 12. ožujka 1912. zatekla ih je užasna bura i sniježna vijavica, koja ih je zamela. Osam mjeseci kasnije nađoše ih smrznute, zakopane u snijegu, mrtve.

U Scottovom dnevniku bile su zapisane ove posljednje riječi: »Zaklinjemo vas Bogom pobrinite se za naše obitelji . . . Sve do zadnjega časa ovaj je veliki muž bio odlučan. Napísao je oproštajna pisma svim prijateljima i svojim najbližima, napravio je točan obračun svih izdataka i dokazao veličinu svoga duha, koji nije ni u najtežim časovima smalaksao.

E. R.

Mravi

Po cestama i po travi
jure, jure mali mravi.
Gore, dolje cijelog dana
kraj svoga se vrzu stana.
Žurno, živo brat uz brata
svak se svoga posla hvata:
jedni s polja hranu nose,
drugi, novu selom prose,
treći, gle, od pljeve stare
čiste sobe i hambare.
Kud se krenuć svud — bez vike —
srećaš mlade poslenike

kako složno nose, vuku,
jedan drugom daje ruku.
Pa što jedan nobi mega'
to uradi divna sloga.
Nigdje nema takvog sklada
i ustrajnog složnog rada.
Kad nastupi oštra zima,
kod njih svakog blaga ima.
Kuća im je puna svega,
ne boje se snijega, leda.
Zato djeco, bili zdravi,
vi budite mali mravi.

Gabrijel Cvitan

Priča o Mišku Budaliću

— Miško, — reče majka Mišku, — natovari vreću kukuruza na magarca i podji u mlin, da ga samelješ.

— Magarca da sameljem? upita začuđeno Miško.

— Ne magarca, ludo jedna, nego kukuruz. A mlinaru ćeš dati umjesto plaće pregršt kukuruza na svaku kilu.

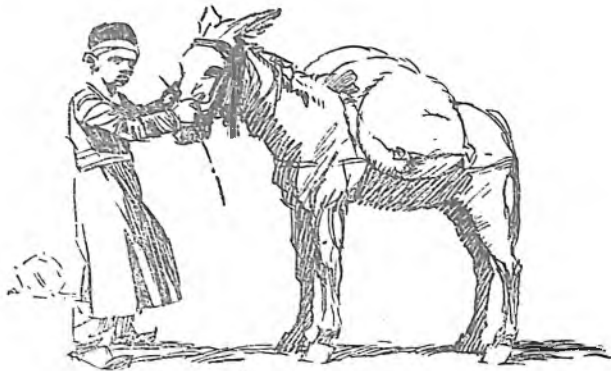
— Razumijem: pregršt kukuruza na svaku kilu!

— Ponavljaj putem što sam ti rekla, da ne bi zaboravio.

I ode Miško s magarcem u mlin, a putem je neprestano glasno govorio: Pregršt kukuruza na svaku kilu, pregršt kukuruza na svaku kilu.

Prođe mimo jednog polja na kom je seljak upravo sijao kukuruz.

— Pregršt kukuruze na svaku kilu, reče Miško umjesto pozdrava, a seljak se rasrdi i raspali mu zaušnicu.

— Magarče jedan, reče seljak, lijepo mi želiš! Šaku kukuruza na svaku kilu. Ja nek se mučim, nek sijem, nek orem, nek okapam, a na koncu nek mi rodi samo šaka kukuruza na svaku posijanu kilu. No, lijepo bi bio nagrađen moj trud!

— Nego kako moram kazati? upita Miško.

— Reci: Bog neka ga blagoslovi!

— Hvala na uputi, dobri čovjče, reče Miško i otputi se dalje neprestano govoreći: Bog neka ga blagoslovi, Bog neka ga blagoslovi . . .

Idući tako sretno dva čovjeka, koji su privezana na lancu vukli bijesna psa, da ga utope u rijeci.

— Bog neka ga blagoslovi, reče Miško, a seljaci udri po njemu.

— Kako možeš tako bedasto govoriti!?

— Nego kako moram kazati?

— Da bi te što prije utopili! Pseto jedno!

I ode Miško sve ponavljajući putem:

— Da bi te što prije utopili pseto jedno! Da bi te što prije utopili, pseto jedno!

Hodajući tako za magarcem naidje na svatove. Mladenka je bila sva u bjelini, a momci zakićeni.

— Da bi te što prije utopili; pseto jedno! pozdravi Miško mladenka i svatove.

U zao čas to izreče. Svatovi navalili na njega batinama i jedva je izvukao živu glavu.

— Nego kako da kažem, recite mi, zaplaka Miško.

— Bila vrijedna družica vjereniku, koji te vodi! Tako kaži! upuu ga stari svat.

I ode Miško dalje sve govoreći: Bila vrijedna družica vjereniku, koji te vodi, bila vrijedna družica vjereniku, koji te vodi . . .

U to naidje na lovca koji je vodio na uzici lijepu kuju. — Bila vrijedna družica vjereniku, koji te vodi, mrmljao je Miško.

— Hej, dječaće, govoriš li ti to mojoj kuji i meni? upita začuđeni lovac.

— Jest, odgovori Miško.

Nosi se, nesrećo jedna, da te ne vidim, izdere se na njega lovac i ošine ga borbačem.

— Nego kako moram kazati? sav zdvojan će Miško.

Lovac videći da ima pred sobom budalu reče mu:

— Naišla na tata, da Bog da!

I ode Miško govoreći: Naišla na tata, da Bog da! Naišla na tata, da Bog da!

Sretne seljaka, koji je vodio kravu na pašu.

— Naišla na tata, da Bog da! pozdravi Miško seljaka.

— Što? Ti želiš da mi ukradu kravu? Sad ću ja tebi pokazati rasrđi se seljak i ošine jadnog Miška bičem.

— Moraš mi zaželiti, da bih njome mogao hraniti cijelu moju obitelj.

— Hranio njome cijelu svoju obitelj. Hranio njome cijelu svoju obitelj . . . govorio je Miško i otišao s magarcem dalje.

U to prođe mimo jednog seljaka, koji je pljevio kukolj i svakojaku otrovnu travu, te je bacao preko ograde na put.

— Hran'o njome svu svoju obitelj! pozdravi Miško!

— Majmune jedan bezobrazni. Kako možeš ovakva što zaželiti! Ovim otrovnim biljkama, da bih hranio svoju obitelj! Svi bismo poumirali, svi bismo se pootrovali. Nego čekaj naučit ću ja tebe pameti!

To reče i odalami Miška, da je sve zvijezde vidio.

— Molim te, dobri čovječe, pa reci mi zaboga, kako da kažem?

— Osušila da Bog da i nikad više ne nikhula . . .

U drugom selu naidje na čovjeka, koji je upravo sadio repu.

— Osušila da Bog da i nikad više ne nikhula, pozdravi ga Miško.

No! Baš se namjerio na pravoga.

Skoči seljak s oranice dohvati jednu repu i tresne njome u siromašnog Miška.

— Nego zaboga, kako moram kazati?

— Reci radije: Da bi ti narasle ko bundeve!

I ode Miško dalje sve govoreći: Da bi ti narasle ko bundeve, da bi ti narasle ko bundeve.

I upravo pred mlinom naidje na cara, koji je u blizini lov lovio. Car je jedva hodao. Teške lovačke žizme našuljile mu noge, dobio je kurje oči i hodajući sve je uzdisao od boli.

— Narasle ti ko bundeve . . . pozdravi ga Miško.

Car iznenadeno stane.

— Kako ti to pozdravljaš svoga cara? Ja se jedva vučem, kurje me oči bole da sve zvijezde vidim, kad stanem na nogu, a ti mi nesretniče još želiš, da bi mi kurje oči narasle ko bundeve, srdito će car, a pratnja skoči odmah na Miška.

— Pa tako mi je rekao seljak, koga sam posljednjeg sreo.

— A kako se zoveš? upita car.

— Ja sam Miško Budalić!

Vidje car da ima posla s budalom, a kažu da budale donose sreću nasnije se, izvadi kesu dukata i dade ih Mišku.

— Podi u mlin, reče mu, samelji kukuruz i vrati se kući, ali nemoj ništa više govoriti putem.

I pode Miško, samelje kukuruz i donese ga natrag majci, a ujedno joj preda kesu dukata. Otada su živjeli gospodski. Mišku koji je sada imao novaca svi su se klanjali i nitko mu više nije rekao da je budala. Jer tako je već na ovom svijetu, da se ljudi klanjaju i najvećoj budali samo ako ima novaca.

Mali gusar

Kad danak svane
i sunce grane
već ljulja barka
maloga Marka.

Svakoga jutra
ladica bijela
hitro ga nosi
do bližnjeg sela.

Tamo je škola
i u njoj daci
Markovi mili
to su vršnjaci.

I on je đače,
snažan ko gora,
u školu ide —
al preko mora.

Kuća mu stoji
na vrhu školja
ko humak mali
sred ravnog polja.

On sluša dnevno
pjesmu valova,
urlike vjetra,
cik galebova.

Druzi ga zovu
malim gusarom,
jer voli more
sveg srca žarom.

Pa kad im o njemu
razveze priče
cijeli se razred
s mjesta ne miče.

On poznaje njegov
i bijes i čar —
jer otac je Markov
svjetioničar.

Gabrijel Cvitan

Kukavica

Tko ju ne pozna, kukavicu? Ku-ku, ku-ku, ku-ku, to je njezina jedina pjesma. Ništa više ne zna do te jedne riječi. Lijeta s grane na granu sa stabla na stablo, kuka i doziva mužjaka, a mužjak nju. lakomna je i prevrtljiva, ne voli ni gnijezda, ni muža ni svojih mladih.

Ono što se o njoj priča, da nosi jaja u tuđe gnijezdo, istina je. Ona naime uopće ne savija gnijezdo. Kad mora snesti jaje spusti se sa grane na zemlju, snese jaje, uzme ga u kljun i odnese ga u najbliže gnijezdo

ma koje ptice i ostavi ga tamo među drugim jajima. Dalje više ne vodi o jajetu nikakvog računa.

Iz jajeta se međutim izlegne mlado, koje je prava pokora cijelog gnijezda. Raste naglo, veliko je i proždrljivo, i pomalo izgura iz gnijezda sve druge, a samo ostane na brizi majke, koja ga nije rodila, a koja se za njega kini i muči, da ga othrani. A kasnije čim odraste odleti iz gnijezda i nikad se više ni ne osvrne na svoju hraniteljicu. To je zaista vrhunac crne nezahvalnosti.

Kukavica je međutim veoma korisna ptica. Ona jede sve, i upravo proždire sve škodljive kukce i gusjenice, koji bi inače upropastili vrtove i šume. Ona nije izbirljiva. One najveće gusjenice, čak i otrovne, koje nijedna druga ptica ne bi mogla pojesti za nju su prava poslastica. Ona je kadra da za par dana očisti čitavu okolicu od škodljivih kukaca i gusjenica, jer neizmjereno mnogo jede.

Veoma je osjetljiva na zimu. Čim malko zahladi već bježi u toplije krajeve. Početkom rujna već nas ostavlja, da se u proljeće opet povрати i ponovno nam zakuka svoju jednoličnu pjesmu, koju smo i sami toliko puta oponašali: ku-ku, ku-ku, ku-ku!

NARODNE PITALICE

(Odgovori na pitanja sa str. 51)

1. Vosak — 2. Mačka — 3. Puž — 4. Konjanik — 5. Voda — 6. Zvono — 7. Čavao — 8. Kad se smrzne — 9. Bundeva — 10. Pismo. —

Lakomac

O koncu se orah njiše.
Pod borom se šulja Joško
Tiho, tiše . . .

Jer je Joško drska zlica
I lakoma izjelica.
Stupa bliže,
Vuče stolac . . . oprezno se
Po njem diže . . .
Krupan orah naglo zgrabi
I odnese,
A nad njim se vita grana
Bolno trgne i potrese . . .
Orah Joško zub'ma skrha;
— Nevaljanac nit ne mari
Što ovako, luda jedna,
Zube kvari. —
Ali što to dugoprstić
Začuden razvlači lice
I u razbit orah bulji
Netremice?
Ha! Gledajte! Krasan orah
Paro prebite ne vrijedi:
U kori mu posve trula
Jezgra sjedi . . .
Ao Joško nevaljali!
Subina se s tobom šali.
Pravo ti je, drska zlice
I lakoma izjelice!

Šime Fučić

Seljak i kralj

Neki se kralj zaustavi jednoga dana kraj vrta nekog seljaka koji je upravo u tom času sadio jabuku.

— Šta je starče, čemu sadiš jabuku? Ili možda držiš da ćeš ti dočekati da jedeš njezin plod. Prije nego ova jabuka rodi ti ćeš već davno biti u zemlji.

— Veličanstvo, odgovori starac, naši su djedovi sadili voćke, a mi sad jedemo voće. Sada pak mi moramo saditi, a naši će unuci obirati plodove.

Kralj se veoma obraduje ovako pametnom odgovoru starog seljaka, pa izvadi iz džepa dukat i nagradi ga.

— Eto, Veličanstvo, kako je brzo donijela ploda ova jabuka, dosjetljivo će starac ogledavajući dukat.

Ovaj se duhoviti starčev odgovor još više sviđa kralju, pa izvadi još jedan dukat, te ga daje seljaku.

— Veličanstvo, ovo je stablo zaista mnogo vrijedno, jer je kako vidite u ovo kratko vrijeme što mi razgovaramo donijelo već dvaput obilati plod.

Svidje se kralju dosjetljivij starac pa ga on i po treći put nagradi.

Mali razgovor o Božiću

ANKA: Gledaj, Jelko, mutno nebo, gledaj Mirko, stabla gola.
Vjetar jeca kô od tuge, vjetar cvili kô od bola.

JELKA: Nema cvijeća, nema sunca, već je došla ljuta zima
Sa bijelim svojim snijegom i sa hladnim vjetrovima.

MIRKO: Seko Jelko, sjećaš li se, kada ono zima kreće
Za malenu, za dječicu ipak ima nešto sreće.

JANKO: Sasvim pravo, brate Mirko, jer se Božić bliži tada
I moje ga srce čeka, moja mu se duša nada.

MIRKO: Otkle, ide Božić, kako? reci meni, Jelko sele,
Kada svuda snijeg mete i staze se svuda bijele?

JELKA: On ti leti zlatnim krilom preko gora, preko dola
Preko bjelih, sniježnih staza i stabalja preko gola.

ANKA: I obide svaku kuću i darove djeci dijeli,
Dobroj djeci — svakom daje što mu sitno srce želi.

JELKA: Ja ga molim lutku lijepu, aj tako sam tužna sama,
Lutku krasnu crna oka, koja znade reći: m a m a !

ANKA: Oj Božiću, moje želje do Tebe se vruće krile
Donesi mi krasnu knjigu, gdje pjevaju naše vile.

MIRKO: Ja ću konja od megdana i sabljicu još od lima
Zajašiću vranog hata, svetiti se dušmanima.

JANKO: A ja ću ti avijončić da se d'žem u visine
Među zvijezde, među zlatne u nebeske u vedrino.

NAJSTARIJA DJEVOJČICA ANKA:

Gledaj seko, gled'te, braćo, nije više nebo tamno
I ne jeca više vjetar kô od tuge il od bola,
Kad je dječje srce vedro ono diže sunce plamno
I pričama zlatnim kiti usred zime stabla gola.
Djetinjstvo je zlatno doba, doba igre, doba sreće
Za njegov sjaje uvijek sunce, za njegov cvate vazda cvijeće.

R. Katalinić Jeretov

Svraka

Koljenovića otmjenog roda,
gospodina svraku
što ponosno hoda
u crnome fraku,
mislim znadete svi.
Danas sam čuo gdje zbore vrane
kroz ove dane
da se ženi.
Uzmi mlje žunu tvrdoga kljuna . . .
Na svadbi će biti kuća puna
uzvanica
šumskih ptica.
Zato domaćice pazite dobro
da ne bi kum svraka piliće pobro.

Gabrijel Cvitan

Klok i Flok

Skromno i ponizno kao kakav pokornik vraćao se Klok kući Flokovoju. Čvrsto je odlučio da se popravi i da zamoli staroga Floka i njegovu gospu Flokovicu za oprostjenje. Pa ako ga i izgrde, u ime Božje, samo da se pomire i ostanu i nadalje dobri prijatelji.

Valjalo je ipak biti na oprezu. Jer, konačno, odakle da gospa Flokovicu znade, da se on misli pomiriti i zamoliti za oprostjenje. Prije još nego što on izreče ma i jednu samu riječ mogao bi dobiti kuhačom po glavi

u koliko mu nebi možda bacila čak i mlinac za kavu u rebra.

Ogledavajući se na sve strane, zirkajući desno i lijevo, došuljao se Klok do kućnih vrata Flokovih i pružio glavu u kuhinju.

Uh, što li mu se raširiše nosnice! Na stolu se pušila upravo taj čas pečena pogača, koju je gospa Flokovicu izvadila iz peći. Rajski miris podražio je Klokove nosnice i on, onako gladan, na tašte, nije mogao srcu odoljeti! Kako je baš toga časa gospa Flokovicu zamaknula u sobu,

Klok iskoristi priliku i u dva skoka bio je već kod pogače, pograbio je i bježi, što ga noge nose.

Na sve je strane gledao gdje bi našao kakvo zaklonište da u miru pojede vruću pogaču, a onda se, tobože nedužan, povraća i kao da o svemu tome ništa ne zna, uđe opet u kuću Flokovu.

Iza plotu opazi jednu bačvu, koja mu dođe ko naručena. Uskoči u bačvu skutri se u njoj i pohlepno zagriže u pogaču.

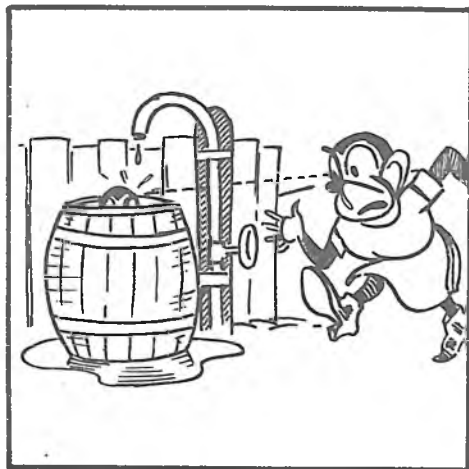

Jest, ali ako je Klok pametan, nije ni Flokovića s duda opala.

Vrativši se u kuhinju jednim je pogledom shvatila što se dogodilo. Ko bijesna furija izleti iz kuhinje, da ščepa tata. Klok je bio već dobrano odmakao, mlad i okretan, brzo je odmicao, ali bistro oku gospe Flokoviće nije mogao umaći. Vidjela je ona dobro kuda se sakrio.

»Čekaj ti, ugursuze jedan«, pomisli u sebi, zapaprit ću ja tebi, da ćeš dugo pamtititi tko je Flokovića.

Potrčji i u čas se nađe kraj bačve. A Klok misleći, da ga nitko ne će naći stisne se još jače i pritaji u bačvi.

Na njegovu nesreću nad bačvom je bila vodovodna cijev. A što ćete da vam dulje pripovijedam: pogledajte sliku!

Gospa Flokovića otvori vodu, a iz cijevi pljusne mlaz hladne vode i polije Kloka, da je sav bio mokar ko miš.

Prisjela mu Flokovića pogača.

A što je još čuo od Flokoviće bolje da ni ne spominjem. Izgrdila ga, što no riječ, na pasja kola.

PRASE

Iz susjedstva djeca
skupila sva se,
kod maloga Branka
danas kolju prase.

Veliko je, krupno,
ima mesa sila.

Djed Andrija kaže:

»Bit će dvjesta kila!«

»Kako neće biti

— veli Branko mali —

kad smo punu vreću

želuda mu dali.

Gabrijel Cvitan

Dječje novine

Što se zbiva u svijetu

Engleski kralj Eduard VIII. odrekao se prijestolja. Svi se još živo sjećamo, koliku je uzbunu podigao po našem Primorju engleski kralj Eduard, koji je ovog ljeta došao da se na divnim obalama našega mora odmori. On je tom prilikom nekoliko puta naglasio, da ne želi nikakvih svećanih dočeka pa je čak izbjegavao mjesta, gdje je bilo mnogo gostiju.

Sada se ustanovilo što je zapravo bilo na stvari. Kralj Eduard je bio zaljubljen, pa se je sa svojom odabranicom gospođom Simpson, povukao u ubave kutiće naše razvijene obale, da ovdje, nesmetano, provede nekoliko lijepih časova.

Kad se je povratio u London izjavio je da se želi oženiti sa gđjom Simpson. To je uzbunilo cijeli engleski narod. Gospođa Simpson nije kraljevske krvi, njezin otac je sasvim običan Amerikanac, majka joj je imala iskuhavaonu jela, a k tome ona je već dva puta bila udata i dvaput se rastavila.

Vlada i parlamenat, biskupi i nadbiskupi žestoko su se oduprli toj namjeri kraljevoj. Razni dijelovi britanske zajednice, kao Australija, Južna Afrika i drugi, izjavili su da će odmah raskinuti svaku vezu s engleskom kraljevnom, ako kralj to učini. Kralj pak tvrdoglavo ostaje kod svoje namjere. Borba je bila du-

ga. Kralj je rekao da se nikoga ne tiče njegov privatni život. Vlada je pak izjavila da je se kraljev privatni život ne tiče ali da je se i te kako tiče tko će biti buduća engleska kraljica. Vlada je pobijedila i prisilila kralja da se je odrekao prijestolja.

Mussolini je ponudio Jugoslaviji prijateljstvo i sporazum. Ministar predsjednik i vođa talijanskoga naroda, Mussolini, održao je nedavno u Milanu govor u kom je izjavio da želi sporazum s Jugoslavijom i da joj pruža pomirnicu ruku. Međutim je u tom istom govoru izjavio, da su granice prema Mađarskoj nepravedne i da će ih se morati promijeniti. U isto vrijeme su talijanske novine počele pisati veoma prijateljski o našoj državi. Izgleda dakle da bi se Italija i Jugoslavija mogle sporazumiti, što bi svakako bilo svakome od nas drago. Ali tu je drugo jedno pitanje po srijedi, a to je postupak s našim narodom u Istri. Tako dugo, dok se s našim ljudima ne bude postupalo čovječno, dok im se bude branila materska riječ u školi, u crkvi, na ulici, dotle je isključeno, da bi među dvjema susjednim državama moglo biti pravog i iskrenog prijateljstva. Tako su pisale sve naše novine.

I još je jedno mučno pitanje po srijedi. Dok nama Italija nudi prijateljstvo, dotle govori o nepravednim granicama prema Mađarskoj i

najavljuje, da će se Češka i Rumunjska morati odreći nekih svojih krajeva u korist Mađarske. Rumunjska i Češka su na to odgovorile svom žestinom, najavljujući da će krvlju braniti svaku stopu svoje zemlje. A mi smo u najtiješnijim i savezničkim vezama s Rumunjskom i bratskom Čehoslovačkom. Sklopiti savez i napraviti sporazum s Italijom i doći u sukob s našim starim i prokušanim prijateljima, to se također ne može.

U Španjolskoj još uvijek bijesni građanski rat.

Čete narodne vlade generala Franca navaljuju na glavni grad Madrid, ruše ga bombama i topovima, ubijaju žene i djecu, opkolile su grad i hoće da ga glađu prisile na predaju. Vladine čete iz Madrida ne ostaju im dužne pa pucaju i one, nemilice uništavajući sve, što im dođe pod udar topova. Pravi pokolj nevinih, a sve za tuđi račun. Madr'dsku vladu podupire boljševička Rusija, šalje topove i municiju, a generala Franca i njegovu vojsku podupiru druge ne-

ke evropske države, šaljući mu također topove, bombe i aeroplane. I tako se oni nesretni Španjolci umjesto da se ko braća zagrle i porade na povratu i boljitku svoje nesretne domovine, kolju i ubijaju topovima, koje im drugi turaju u ruke.

I u Abesiniji se još tuku. Kad je abesinski kralj Haile Selassie pobjegao iz Adis Abebe i prepustio grad Talijanima, rat u Abesiniji je službeno bio završen, a Italija je izjavila da Abesinija više ne postoji, nego da je to odsada samo jedan dio kraljevine Italije. Međutim su se neki abesinski poglavice povukli u zapadne krajeve Abesinije kamo talijanska vojska još nije uspjela prodrjeti i tamo su u gradu Gore proglasili svoju vladu, koja ne priznaje talijanske pobjede, nego još i dalje ratuje s Talijanima, napada na talijanske čete, ruši mostove, i ceste, i zaposjedla gorske klance. Talijani su iz Adis Abebe poslali jaku vojsku da bi osvojili grad Gore.

Koliko pojede čovjek? Zdrav čovjek pojede u 70 godina svoga života 140.000 kg razne hrane. Kad bismo htjeli svu tu hranu nekamo odvesti ne bi nam dostajalo šest vlakova. Sedamdesetgodišnji čovjek pojeo je u svom životu 9.000 kg kruha, dakle čitavo jedno brdo. Ako je svakog dana pojeo samo jedno jaje to znači da je pojeo ništa manje nego 20.000 jaja. To bi bila lijepa kajgana! Kad bi poredali jednu do druge sve jabuke koje je pojeo pokrili bi njima prostor od 6 četvornih kilometara.

Kako dugo živi konj? U Manchestru (Menšestr) u Engleskoj imadu konja, koji je star 62 godine. U pariškom zoološkom vrtu imadu mazgu koja je stara 56 godina.

Kip Slobode u New-Yorku. Na ulazu u New-York, glavni grad Sjedinjenih Država američkih, koči se ogroman svjetionik, visok 47 metara, a predstavlja ženu. To je takozvani kip Slobode. U desnoj ruci drži taj kip ogromnu baklju, koja služi kao svjetionik brodovima, koji ulaze i izlaze iz newyorške luke. Ovih dana proslavili su Amerikanci s velikim svečanostima pedesetgodišnjicu toga kipa. Kip su prije pedeset godina darovali Francuzi Amerikancima, a dopremili su ga u Ameriku na parobrodu, raskomadana u 214 dijelova, koje su onda tamo sastavili. Amerikanci se danas tim kipom veoma ponose.

ZABAVNI KUTIĆ

U LOVU

Haj, što ječi gora Fr —
 U lovu je družba m —
 Stoj! U grmu nešto š —
 Gle, to viri zečja nj —
 Toga časa planu p —

Pade zec ko zrela kr —
 (Svagdje na crtici dodaj istol)

ZAGONETKA

Kuhani je — — k
 Crven kao — — k
 Živome je — — — k
 Neobično — — k
 Boji ga se — — — k

Dodaj slova na crtice da nastanu srokovi (rime)!

OBLIZAVKA

Poznate me, dašto,
 ja sam m —

Drugo ne nosim do
 crna r —

Nemam poput zeca
 silna —

Pa sam prema tome
 skoro gl —

Al u loncu kad se
 fino k —

Mirisne i sočne,
 slasna j —

Da vidite čuda
 od mog nj —

Odvratn mi biva
 miris kr —

Ili kojeg drugog
 jela s —

I ne žalim što ni
 nemam sl —

Glavno mi: iz lonca
 rajska d —

(Svagdje na mjestu crtice dodaj istol)

Iz knjige »Zagonetke za mlade« od Šime Fučića.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 29. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 29. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 28. Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 23.

najavljuje, da će se Češka i Rumunjska morati odreći nekih svojih krajeva u korist Mađarske. Rumunjska i Češka su na to odgovorile svom žestinom, najavljujući da će krvlju braniti svaku stopu svoje zemlje. A mi smo u najtiješnijim i savezničkim vezama s Rumunjskom i bratskom Čehoslovačkom. Sklopiti savez i napraviti sporazum s Italijom i doći u sukob s našim starim i prokušanim prijateljima, to se također ne može.

U Španjolskoj još uvijek bijesni gradanski rat.

Čete narodne vlade generala Franca navaljuju na glavni grad Madrid, ruše ga bombama i topovima, ubijaju žene i djecu, opkolile su grad i hoće da ga gladu prisile na predaju. Vladine čete iz Madrida ne ostaju im dužne pa pucaju i one, nemilice uništavajući sve, što im dođe pod udar topova. Pravi pokolj nevinih, a sve za tui račun. Madridsku vladu podupire boljševička Rusija, šalje topove i municiju, a generala Franca i njegovu vojsku podupiru druge ne-

ke evropske države, šaljući mu također topove, bombe i acroplane. I tako se oni nesretni Španjolci umjesto da se ko braća zagrlje i porade na poevatu i boljitku svoje nesretne domovine, kolju i ubijaju topovima, koje im drugi turaju u ruke.

I u Abesiniji se još tuku. Kad je abesinski kralj Haile Selassie pobjegao iz Adis Abebe i prepustio grad Talijanima, rat u Abesiniji je službeno bio završen, a Italija je izjavila da Abesinija više ne postoji, nego da je to odsada samo jedan dio kraljevine Italije. Međutim su se neki abesinski poglavice povukli u zapadne krajeve Abesinije kamo talijanska vojska još nije uspjela prodrjeti i tamo su u gradu Gore proglasili svoju vladu, koja ne priznaje talijanske pobjede, nego još i dalje ratuje s Talijanima, napada na talijanske čete, ruši mostove, i ceste, i zaposjeda gorske klanee. Talijani su iz Adis Abebe poslali jaku vojsku da bi osvojili grad Gore.

Koliko pojede čovjek? Zdrav čovjek pojede u 70 godina svoga života 140.000 kg razne hrane. Kad bismo htjeli svu tu hranu nekamo odvesti ne bi nam dostajalo šest vlakova. Sedamdesetgodišnji čovjek pojeo je u svom životu 9.600 kg kruha, dakle čitavo jedno brdo. Ako je svakog dana pojeo samo jedno jaje to znači da je pojeo ništa manje nego 20.000 jaja. To bi bila lijepa kajgana! Kad bi poredali jednu do druge sve jabuke koje je pojeo pokrili bi njima prostor od 6 četvornih kilometara.

Kako dugo živi konj? U Manchestru (Menšestr) u Engleskoj imadu konja, koji je star 62 godine. U pariškom zoološkom vrtu imadu mazgu koja je stara 56 godina.

Kip Slobode u New-Yorku. Na ulazu u New-York, glavni grad Sjedinjenih Država američkih, koči se ogroman svjetionik, visok 47 metara, a predstavlja ženu. To je takozvani kip Slobode. U desnoj ruci drži taj kip ogromnu baklju, koja služi kao svjetionik brodovima, koji ulaze i izlaze iz newyorške luke. Ovih dana proslavili su Amerikanci s velikim svečanostima pedesetgodišnjicu toga kipa. Kip su prije pedeset godina darovali Francuzi Amerikancima, a dopremili su ga u Ameriku na parobrodu, raskomadana u 214 dijelova, koje su onda tamo sastavili. Amerikanci se danas tim kipom veoma ponose.

ZABAVNI KUTIĆ

U LOVU

Haj, što ječi gora Fr —
 U lovu je družba m —
 Stoj! U grmu nešto š —
 Gle, to viri zečja nj —
 Toga časa planu p —
 Pade zec ko zrela kr —
 (Svagdje na crtici dodaj isto!)

ZAGONETKA

Kuhani je — — k
 Crven kao — — k
 Živome je — — — k
 Neobično — — k
 Boji ga se — — — k
 Dodaj slova na crtice da nastanu
 srokovi (rimé)!

OBLIZAVKA

Poznate me, dašto,
 ja sam m —
 Drugo ne nosim do
 erna r —
 Nemam poput zeca
 silna —
 Pa sam prema tome
 skoro gl —
 Al u loncu kad se
 fino k —
 Mirisna i sočna,
 slasna j —
 Da vidite čuda
 od mog nj —
 Odvratan mi biva
 miriš kr —
 Ili kojeg drugog
 jela s —
 I ne žalim što ni
 nemam sl —
 Glavno mi: iz lonca
 rajska d —
 (Svagdje na mjestu crtice dodaj
 isto!)

Iz knjige »Zagonetke za mlade« od Šimo Fučića.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara: Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

*Za Božić! Najprikkladniji
daci su cipele*

Bata